

Володимир Євгенович ШВЕЦЬ

кандидат економічних наук,
доцент кафедри бухгалтерського обліку і аудиту,
Львівський національний університет імені Івана Франка
E-mail: shwe@ukr.net

Христина Святославівна ДЕМКІВ

аспірантка кафедри бухгалтерського обліку і аудиту,
Львівський національний університет імені Івана Франка
E-mail: kristinkademkiv@yandex.ru

**ДІЯЛЬНІСТЬ СУБ'ЄКТІВ НА РИНКУ АНТИКВАРІАТУ В УКРАЇНІ ЯК
ОБ'ЄКТ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ**

Швець, В. Є. Діяльність суб'єктів на ринку антикваріату в Україні як об'єкт економічного аналізу [Текст] / Володимир Євгенович Швець, Христина Святославівна Демків // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол. : В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету "Економічна думка", 2014. – Том 18. – № 1. – С. 107-113. – ISSN 1993-0259.

Анотація

Вступ. Перспектива членства України у Європейському союзі, передбачає пристосування чинної економічної системи до загальноприйнятих стандартів. Одним із елементів, характерним для високорозвинених країн, є наявність прозорого та ефективного ринку антикваріату з метою збереження національних культурних цінностей та можливості широкого доступу населення до них. Забезпечення таких параметрів цього ринку в Україні можливе із застосування економічного аналізу, що допоможе створити ефективну інформаційну базу, яка слугуватиме для прийняття інвестиційних рішень щодо доцільності вкладати капітал в антикваріат.

Метод (методологія). Загальний підхід до визначення змісту і структури роботи ґрунтується на основі методу системного аналізу. Для підведення окремих підсумків у роботі використано методи аналізу та синтезу, індукції та дедукції, абстрагування та групування.

Результати. Визначено, що діяльність підприємств на ринку антикваріату, який належить до тих, які функціонують в умовах асиметричності інформації, має свої особливості. У статті розглянуто зміст цих особливостей, які необхідно враховувати при організації та проведенні економічного аналізу діяльності суб'єктів господарювання з метою інформаційного забезпечення загальнонаціональних культурних пріоритетів українського народу. Розглянуто один з найбільш сучасних і поширених у світовій практиці способів купівлі-продажу антикваріату за допомогою інтернет-аукціонів.

Ключові слова: антикваріат; асиметричність; діяльність; економічний аналіз; предмети колекціонування; ринок антикваріату; суб'єкти колекціонування; суб'єкти господарювання; інтернет-аукціон.

Volodymyr Yevhenovych SHVETS

PhD in Economics,
Associate Professor,
Department of Accounting and Auditing,
Ivan Franco National University of Lviv
E-mail: shwe@ukr.net

Khrystyna Svyatoslavivna DEMKIV

PhD Student,
Department of Accounting and Auditing,
Ivan Franco National University of Lviv
E-mail: kristinkademkiv@yandex.ru

ACTIVITY OF ENTITIES ON THE MARKET OF ANTIQUES IN UKRAINE AS AN OBJECT OF ECONOMIC ANALYSIS

Abstract

Introduction. *The prospect of Ukraine's membership in the European Union foresees the adjustment of the current economic system to common standards. One of the elements which is typical for developed countries is the existence of a transparent and efficient market of antiques to preserve national cultural values and the possibility of broad public access to them. Providing such parameters of the market in Ukraine is possible in that case if we use the economic analysis which can help to create an effective information base that will serve to make investment decisions as for the appropriateness of investment in antiques.*

Method (methodology). *The general approach for the determination of the content and structure of work is based on the method of system analysis. In order to summarize we have used the methods of analysis and synthesis, induction and deduction, abstraction and grouping.*

Results. *It has been determined that the activities of companies in the market of antiques which belongs to those operating under asymmetric information is different. The article reviews the content of these features which should be considered when organizing and conducting economic analysis of the entities in order to provide Ukrainian people with the information about national cultural priorities. One of the most modern and popular in the world means of buying and selling antiques using Internet auctions is considered in the article.*

Keywords: *antiques; asymmetry; activity; economic analysis; items for collecting; market of antiques; entities of collecting; entities; Internet auction.*

JEL classification: D83

Вступ

Незважаючи на 10 років, що пройшли від часу публікації статті, присвяченої особливостям ринку антикваріату як об'єкта економічного аналізу, ця проблематика не зазнала належних системних досліджень [1]. Очевидно, що причиною недостатнього наукового опрацювання питань функціонування ринку антикваріату виступає його головна особливість – асиметричність інформації. Тобто, коли покупці на ринку менш інформовані про об'єкти купівлі-продажу, ніж продавці, або навпаки [2]. Другою важливою причиною стала фінансова криза, до якої цей ринок особливо чутливий. Адаже значну частину вільних фінансових ресурсів інвестували у предмети антикваріату у зв'язку з потребами нагромадження артефактів духовної і матеріальної культури України у державних музейних фондах, відомчих і приватних музеях. Незважаючи на фінансову кризу, а тепер ще й військові дії, під впливом Революції гідності відновлюється увага до артефактів історичної спадщини, що актуалізує необхідність в інформативно-аналітичному забезпеченні процесу формування різноманітних колекцій. Відтак зростає потреба у розробці відповідної методики аналітичних досліджень про наявність і рух предметів антикваріату на ринку України. Тому діяльність суб'єктів господарювання як об'єкт економічного аналізу виступає актуальною темою наукових досліджень.

Мета статті

Метою нашої статті є дослідження особливостей діяльності суб'єктів господарювання на ринку антикваріату як об'єктів економічного аналізу та виявлення причинно-наслідкових зв'язків їх функціонування в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження

Нагадаємо, що в етимології слова *антикваріат* закладено грецьке поняття – префікс, який означає протилежність, а Володимир Даль пояснював, що *антик* – старовина і застосовується, наприклад: *античний* музей – де зберігаються старовинні роботи художників; в *антикварному* (магазині) – старовинні речі [3]. Згідно з “Правилами торгівлі антикварними речами в Україні” (від 29.12.2001 р.) *антикварними речами* вважаються культурні цінності, котрі мають художнє, історичне, етнографічне та наукове значення, підлягають збереженню, відтворенню та охороні, а також були створені понад 50 років тому [4]. Таким чином, під терміном *ринок антикваріату* слід розуміти ту частину ринку, на якій предметами купівлі-продажу виступають речі, що пройшли повний життєвий цикл, уцілили але “морально” застаріли, тобто їх місце зайняли об’єкти сучасного виробництва. При чому такими об’єктами можуть бути як предмети мистецтва (картини, скульптури, прикраси), так і предмети широкого вжитку (меблі, автомобілі, зброя, одяг); як засоби обігу (гроші, цінні папери, векселі), так і знаки атрибутики (автографи, нагороди, печатки). Тобто об’єкти антикварного ринку можуть мати яке завгодно несподіване джерело походження, не залежно від їх функціональної чи галузевої приналежності.

Суб’єктами господарювання на ринку антикваріату вважаються господарські організації (юридичні особи, державні, комунальні та інші підприємства) та фізичні особи, котрі займаються виробництвом, реалізацією, придбанням товарів/робіт/послуг чи іншою господарською діяльністю [5].

Відповідно до Господарського кодексу України виокремлюють [5]:

- комерційну діяльність (має на меті одержання прибутку);
- некомерційну діяльність (одержання прибутку не є головним завданням, одержаний прибуток використовується для продовження діяльності).

Згідно з НП(с)Бо, виділяють наступні види діяльності [6]:

- операційна діяльність (основна діяльність підприємства, а також інші види діяльності, які не є фінансовою чи інвестиційною);
- фінансова діяльність (у ході здійснення виникають зміни у власному і позиковому капіталі);
- інвестиційна діяльність (передбачає придбання та реалізацію тих необоротних активів і фінансових інвестицій, які не є складовою частиною еквівалентів грошових коштів).

Як відомо, головне призначення предметів ринку антикваріату полягає у їх інформаційно-демонстраційному функціонуванні з метою задоволення духовних потреб людей. Основним критерієм визнання об’єкта предметом антикваріату вважають відповідність вимогам тематичних спрямувань суб’єктів антикварного ринку. Мотиви виникнення такого попиту можуть бути різноманітними, їх можна умовно поділити на три групи:

- індивідуалістичні;
- інвестиційні;
- модонаслідувальні [1].

Для виникнення попиту на предмети антикваріату важливу роль відіграють систематизовані інформаційні довідники – каталоги. За допомогою каталогів стає можливим формувати систематизовані збірки предметів колекціонування незалежно від усіх трьох груп мотивів, а наявність у каталогах цін сприяє прозорості ринку. Окрім цього, каталоги на предмети антикваріату є важливим джерелом інформаційного забезпечення для аналізу ринку антикваріату. З огляду на інформаційно-аналітичні можливості каталогів по предметах антикваріату слід більш детально зупинитись на принципах їх укладання. Так каталоги предметів антикваріату можуть укладатись:

- за предметами колекціонування;
- за місцями продажу предметів антикваріату.

Перший принцип укладання характеризується більш глибоким опрацюванням окремих тем колекціонування і передбачає охоплення чітко окресленого періоду часу. Наприклад, “Каталог українських грошей від 1917 року”, де у хронологічно-номінальній послідовності подано усі центральні емісії паперових українських грошей з виокремленням їх різновидів та цінами залежно від стану збереження [1]. Аналогічні каталоги на паперові гроші, але усіх країн світу, випускає у США Альберт Пік. Видання каталогів повторюється через декілька років у зв’язку з появою неописаних різновидів предметів колекціонування та зміною цін.

Укладання каталогів за другим принципом, тобто місцями продажу предметів колекціонування, здійснюється постійно діючими центрами, які спеціалізуються на проведенні аукціонів. У таких каталогах подається інформація про наявність предметів антикваріату, які виставлено на аукціон з початковими цінами продажу. Так “Варшавські центрум нумізматики” у Польщі від 1991 року видає каталоги до кожного аукціону, де у хронологічній послідовності викладено інформацію з ілюстраціями про монети, паперові гроші, медалі та нагороди, що виставлено на продаж [1]. Після проведення аукціону видрукують на окремому листку ціни продажу колекційного матеріалу, які часто значно вищі від початкових цін.

Каталоги, укладені за центрами аукційної торгівлі, містять менш систематизовану інформацію, ніж

каталоги, укладені за предметами колекціонування, а відтак мають менші аналітичні можливості для проведення аналізу причинно-наслідкових зв'язків розвитку ринку антикваріату.

З метою проведення аналізу діяльності суб'єктів на ринку антикваріату необхідно враховувати особливості його функціонування. Так для ринку антикваріату характерними є наступні ознаки:

По-перше – це багатофакторна залежність системи ціноутворення на предмети антикваріату, що найчастіше пов'язано з мотивами і можливостями окремих покупців при купівлі речей.

По-друге – особливість вияву попиту і пропозиції. Якщо для виробництва продукції (надання послуг) у більшості сфер діяльності нарощування обсягів дозволяє отримати більший прибуток від продажу однойменних продуктів, то предмети антикваріату при аналогічній появі на ринку втрачають можливість бути реалізованими або різко знижується їх ціна. Це пов'язано із тим, що найбільшим атрибутом привабливості предметів антикваріату є ступінь їх рідкості. Цей показник вказує про кількість відомих примірників чи аналогів певного предмета і характеризується різноманітними критеріями його розрахунку. Ступінь рідкості є одним із головних, але не єдиним показником, який впливає на визначення ціни предметів ринку антикваріату [1].

В Україні, як і у світі, останніми роками для визначення ціни і рідкості широко використовують інтернет-аукціони. На відміну від «класичних» аукціонів, він відбувається дистанційно, за допомогою глобальної мережі Інтернет. Ставки здійснюються безпосередньо на веб-сторінці аукціону або за допомогою спеціально розроблених програм.

Інтернет-аукціон може бути представленим одним з наступних чотирьох різновидів [7]:

- прямий (англійський) аукціон;
- зворотний аукціон;
- голландський (оптовий) аукціон;
- аукціон *янки*.

Прямий аукціон полягає у встановленні продавцем мінімальної ціни на товар, з метою підвищення вказаної ціни через ставки покупців. Після завершення терміну аукціону лот (одиниця товару) продається тій особі, ставка якої була найвищою.

Зворотний аукціон за своєю суттю є протилежним до прямого: покупці оголошують лоти, які б хотіли мати у своєму володінні, а продавці вносять різноманітні пропозиції. Конкуренція відбувається поміж продавців і супроводжується постійним спадом цін на товари.

Голландський аукціон передбачає можливість продавця виставляти на продаж багато однотипного товару одночасно.

Особливість аукціону *янки* – закритий режим проведення торгів, тобто ніхто з покупців не знає ціну, яка була запропонована опонентом. Покупець, котрий запропонував найвищу ціну, отримує сповіщення щодо можливості купівлі предмету, який його зацікавив.

Сплата за лоти може відбуватися наступним чином:

- за участі платіжних систем Pay Pal та Moneybookers;
- кредитних та дебетових карток;
- банківських переказів;
- готівкою (за умови безпосередньої зустрічі з продавцем).

Питання безпеки, зокрема і фінансової, на інтернет-аукціонах є доволі примарним. На жаль, одним з найвагоміших показників довіри до продавця є розділ у його онлайн-резюме, в якому адміністратори аукціону та попередні покупці залишають відгуки про його роботу, що не створює повної гарантії та безпеки для покупця від нечесних учасників. У випадку трьох порушень рахунок такого учасника блокує адміністратор, однак такі особи можуть знову реєструватись під новим іменем.

Для більш унаочненого сприйняття ринку антикваріату як об'єкта економічного аналізу доцільно побудувати узагальнену схему його функціонування (рис. 1).

Як видно із наведеної схеми, основними суб'єктами на ринку антикваріату є:

- з боку попиту – суб'єкти колекціонування (державні музеї, архіви, бібліотеки, фонди, відомчі музеї, наукові заклади, приватні колекціонери);
- з боку пропозиції – суб'єкти продажу предметів колекціонування (аукціони, торгівельні підприємства, фізичні особи).

На антикварному ринку операційна діяльність суб'єктів колекціонування полягає в наданні послуг, а саме – можливості підвищення культурного розвитку суспільства шляхом проведення різноманітних виставок. Натомість основною діяльністю суб'єктів продажу на ринку антикваріату є операції з купівлі-продажу предметів колекціонування. Наприклад, цей вид діяльності здійснюється: архівами, бібліотеками, фондами.

Суб'єкти колекціонування здебільшого не здійснюють фінансової діяльності на ринку антикваріату, оскільки більшою мірою зацікавлені у нагромадженні предметів колекціонування, а не задля одержання комерційної вигоди в ході своєї діяльності. Суб'єкти продажу мають обернені інтереси: вони здійснюють фінансову діяльність задля одержання прибутку. Цей вид діяльності здійснюється переважно

торгівельними підприємствами та фізичними особами, аукціонами, які зацікавлені у фінансовій стороні питання.

Рис. 1. Загальна схема функціонування ринку антикваріату

Інвестиційна діяльність на ринку антикваріату зазвичай здійснюється суб'єктами продажу з метою майбутнього одержання прибутків. Вдале інвестування має відбуватися у предмети колекціонування з високим ступенем рідкості, добрих станах збереження та бездоганною історією. Інвестиційна діяльність здійснюється здебільшого приватними колекціонерами, але не є винятком і державні та відомчі музеї, які мають відповідні фінансові ресурси. На відміну від високорозвинених країн, Україна недостатню увагу звертає на фінансування операцій з придбання предметів колекціонування для музеїв. Тому ситуацію, котра склалася сьогодні на ринку антикваріату в Україні, можна без перебільшення назвати проблематичною. Проблема полягає у масовому вивезенні культурних цінностей за кордон.

Для розвитку та функціонування цивілізованого антикварного ринку виникає потреба в існуванні різноманітних об'єднань, які б мали на меті захист учасників такого ринку. З початку 2009 року на ринку антикваріату було засновано громадську організацію «Гільдія антикварів України», метою діяльності якої було об'єднання діяльності суб'єктів антикварного ринку країни. До числа учасників цієї організації ввійшло багато відомих вітчизняних колекціонерів [8].

При створенні організації засновники намагалися врахувати досвід свої колег з-за кордону. До своїх завдань Гільдія антикварів віднесла:

- співпрацю з вітчизняними музеями, з метою проведення виставкової роботи;
- створення сприятливих умов для збереження культурної спадщини країни;
- наукові експертизи;
- розвиток торгівлі творами мистецтва;
- внесення пропозицій щодо вдосконалення нормативно-правової бази в питаннях діяльності колекціонерів [8].

Ключовим завданням Гільдії стало налагодження міжнародних зв'язків, зокрема з CINOА – міжнародною федерацією антикварів та арт-дилерів, британською BADA, аналогічними організаціями в США та Франції.

Між суб'єктами ринку антикваріату існує тісна співпраця з питань формування попиту і пропозиції предметів колекціонування. Так інформація про відсутність окремих предметів у суб'єктів колекціонування при формуванні ними тематичних колекцій спричиняє їх пошук на ринку, що у свою чергу викликає пропозицію серед суб'єктів продажу. Останні, володіючи інформацією про наявність і рух затребуваних предметів, активізуються з метою забезпечення попиту. Водночас інформація про предмети колекціонування, наявні у пропозиції, дають поштовх для виникнення попиту на нові тематичні спрямування серед суб'єктів колекціонування. Отже, об'єктами економічного аналізу на ринку антикваріату виступатимуть [1]:

-
- суб'єкти колекціонування;
 - суб'єкти продажу предметів колекціонування;
 - предмети колекціонування.

Ці об'єкти доцільно аналізувати в динаміці як по вертикалі, так і по горизонталі з урахуванням вищенаведених особливостей функціонування ринку антикваріату в Україні. У якості поглиблення економічного аналізу ринку антикваріату проводиться аналіз факторів, які впливають на показники діяльності суб'єктів цього ринку, а також досліджуються причинно-наслідкові зв'язки тенденцій у розвитку тематичних напрямків колекціонування.

Особливостями об'єктів аналізу на ринку антикваріату можна вважати наступні:

- на цьому ринку можуть бути представлені всі законодавчо визначені види діяльності: операційна, фінансова та інвестиційна;
- предмети колекціонування трактуються по-різному кожною групою суб'єктів на ринку антикваріату. Наприклад для торгівельних підприємств, антикваріат – це товар, який у майбутньому принесе вигоду у вигляді прибутку. Для реставраційної майстерні антикварний виріб – це матеріал, який може бути використаний для виконання реставраційних робіт. Для приватного колекціонера предмет колекціонування – це спосіб вкладання грошей для отримання вигоди у майбутньому.
- діяльність на ринку антикваріату представлена як державними формами власності (музеї, фонди, архіви), так і приватними (аукціонами, торговельними підприємствами, фізичними особами, приватними колекціонерами).

Висновки та перспективи подальших розвідок

Аналітична інформація про розвиток ринку антикваріату в Україні розширить можливості його контролю з метою забезпечення загальнонаціональних інтересів, дозволить створити умови прозорості його функціонування, що характерно для економічно високорозвинених країн світу. Застосування економічного аналізу є невід'ємною складовою при прийнятті управлінських рішень суб'єктами на ринку антикваріату в Україні, що сприятиме їх ефективній діяльності, а також дозволить створити умови для нагромадження артефактів культурно-історичної спадщини у майбутньому.

Список використаної літератури

1. Швець, В. Є. Ринок антикваріату в Україні, як об'єкт економічного аналізу [Текст] / В. Є. Швець // Вісник Львівського університету: серія економічна, вип. 33, Львів. – 2004. – С. 60-65.
2. Трілленберг, В. Нобелівські премії у галузі економіки [Текст] / В. Трілленберг // Журнал європейської економіки. Т. 1 (№ 2), вересень 2002, Тернопіль: ТАНГ. -С. 243-249.
3. Даль, В. И. Толковый словарь русского языка. Современная версия. – М. : Изд-во ЭКСМО – Пресс, 2002. - 736с.
4. Про затвердження Правил торгівлі антикварними речами [Електронний ресурс]: наказ Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України, Міністерства культури і мистецтв України від 29 грудня 2001 року № 322/795. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/z0058-02.
5. Господарський кодекс України [Електронний ресурс]: Верховна рада України від 16.01.2003 №436-IV редакція від 25.11.2014. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/436-15.
6. Про затвердження Національного положення (стандарту) про бухгалтерський облік [Електронний ресурс]: наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73 редакція від 18.03.2014 р. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/z0336-13.
7. Устьян, Н. Интернет-аукционы [Електронний ресурс] / Н. Устьян. – Режим доступу: <http://buyonline.co.ua/article/internet-aukciony/>
8. Красовська, О. Антиквари братаются [Електронний ресурс] / О. Красовська // Віче. – Грудень 2008. – Режим доступу: <http://www.viche.info/news/442/>.

References

1. Shvets, V. (2004). Antiques market in Ukraine as an object of economic analysis. *Visnyk of the Lviv University: series Economics* 33, 60-65.
2. Trillenberh, V. (2002). Noble Prizes in economic sciences. *Journal of the European economy* 2(1), 243-249.
3. Dal, V. I. (2002). *Dictionary of Russian language. The modern version.* Moscow: EKSMO-Press.
4. Order of the Ministry of Economy and European integration in Ukraine, Ministry of Culture in Ukraine № 322/795 from 29. 12. 2001. On Approval of Trade regulations of antiques. (2001). Retrieved 30 Nov. 2014, from: zakon.rada.gov.ua/go/z0058-02.
5. Commercial Code of Ukraine №436-IV from 16. 01. 2003 editing from 25.11.2014. (2003). Retrived 3 Dec. 2014, from: zakon.rada.gov.ua/go/436-15/.
6. Order of Ministry of Finance №73 from 07. 02. 2013 editing from 18.03.2014. On Approval of National provision (standard) of Accounting. (2013). Retrived 3 Dec. 2014, from: zakon.rada.gov.ua/go/z0336-13.

-
7. *Ustian, O. (n. d.). Internet auctions. Retrived 3 Dec. 2014, from: <http://buyonline.co.ua/article/internet-aukciony/>.*
 8. *Krasovska, O. (2008). Antiquarians converge. Viche. Retrieved 30 Nov. 2014, from: <http://www.viche.info/news/442/>.*

Стаття надійшла до редакції 03.12.2014 р.